

Zmarł por. Tadeusz Lutak ps. Pancerz

Datum 6.10.2026
Subjekt Instytut Pamięci Narodowej
Region Polsko
Kategorie Státní institute, Bezpečnost

Żołnierz września 1939, czołgista Wojska Polskiego, konspirator ZWZ-AK zmarł 5 października 2026 r. w wieku 109 lat.

Tadeusz Władysław Lutak ps. Pancerz – urodził się 29 sierpnia 1917 r. w Żarnowej jako syn Piotra i Katarzyny z domu Dudek. Ukończył szkołę powszechną. 25 listopada 1937 r. przydzielony do szkoły podoficerskiej jako elew 2 Baonu Pancernego w Żurawicy. Od 1 lutego 1938 do 30 września 1938 w Szkole Podoficerskiej, po jej ukończeniu przydzielony do kompanii Vickersów jako goniec motocyklowy. 1 sierpnia 1938 r. otrzymał dyplom „Dobrego Strzelca”. We wrześniu 1938 r. mianowany starszym strzelcem. Brał udział w zajęciu Zaolzia, Spiszu i Orawy. Od 1 września 1939 r. w walce. Brał udział w ciężkich walkach pod Myślenicami, Jordanowem. Poprzez Nowy Wiśnicz, Mielec, Kolbuszową, Rzeszów, Jarosław, Lasy Janowskie. Wzięty do niewoli w okolicach Starego Dzikowa, uciekł z transportu i powrócił do domu. Od 1940 r. w konspiracji – Związek Walki Zbrojnej. Żołnierz w grupie dywersyjnej dowodzonej przez Stanisława Mikulskiego „Żmiję”. Walczył w organizacji wywiadowczo-dywersyjnej krypt. „Ruch” podległej inspektorowi rzeszowskiemu AK Łukaszowi Ciepłińskiemu. Dowódca tego ośrodka por. Józef Lutak „Orzeł” podał go jako kandydata do konspiracyjnej małej matury. Zdobywał cenne dla Armii Krajowej informacje wywiadowcze. Uczestniczył w wielu akcjach sabotażowych, dywersyjnych i likwidacyjnych. Brał udział w akcji likwidacyjnej na Edwardzie Kochu w Niebylcu, który otrzymał wyrok śmierci za współpracę z Niemcami. Walczył w plutonie dyspozycyjnym Inspektoratu AK Rzeszów. W 1944 r. w stopniu kaprała (konspiracyjny) został dowódcą drużyny dywersyjnej w plutonie dywersyjnym Placówki AK Strzyżów. Po wejściu Sowietów zmuszony wyjechać na tzw. Ziemię Odzyskane. Powrócił do Żarnowej w 1946 r. gdzie pracował jako masarz i rolnik. Podporucznik (2 stycznia 2001 r.).

Po odzyskaniu niepodległości aktywnie włączył się w życie kombatanckie. Działał w Światowym Związku Żołnierzy Armii Krajowej oraz w Związku Kombatanatów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych (ZKRPIBWP). Jego aktywna działalność w ZKRPIBWP została uhonorowana odznaką za zasługi dla tej organizacji (2000).

Wielokrotnie dzielił się swoimi przeżyciami wojennymi. Już w 1991–1992 r. jego wspomnienia były publikowane w regionalnym miesięczniku „Waga i Miecz”. Całość wspomnień została natomiast opublikowana w książce pt. „Wojenne losy Strzyżowiaków” (Strzyżów-Rzeszów 2001). Wielokrotnie udzielał wspomnieniowych wywiadów związanych z budową tunelu schronowego w Strzyżowie, w którym w 1941 r. doszło do spotkania Hitlera z Mussolinim. Niemcy wykorzystywali tutaj niewolniczą pracę m.in. miejscowej ludności. Wśród pracujących był także Tadeusz Lutak. Pomimo ciężkiej pracy zdołał pogodzić to z działalnością konspiracyjną, udawało mu się nawet zdobywać materiały wybuchowe, których Niemcy używali do drażnienia tunelu. Zaangażował się w powstanie książki autorstwa dr. Piotra Szopy pt. „Armia Krajowa w Strzyżowskiem” (Strzyżów-Rzeszów 2009). Pomocy udzielił także przy powstaniu książek pt. „W imieniu Rzeczypospolitej... Wymiar sprawiedliwości Polskiego Państwa Podziemnego na terenie Podokręgu AK Rzeszów” (Rzeszów 2014) Piotra Szopy oraz Ryszarda Ziobronia „Historia żołnierza tułacza. Działalność emigracyjna generała Władysława Bortnowskiego” (Rzeszów 2009). Por. Tadeusz Lutak pomagał w różnych działaniach prowadzonych przez Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie. Wśród nich należy wymienić organizację rajdu szlakiem Armii Krajowej na pogórzu strzyżowskim. Corocznie brał aktywny udział w

Narodowym Dniu Pamięci Żołnierzy Wyklętych, gdzie propagował sylwetkę swojego dowódcy ppor. cz. w. Stanisława Mikulskiego ps. Żmija, który ukrywał się przed UB do 1955 r. kiedy to został brutalnie zamordowany. W 2015 r. aktywnie wspomógł akcję nadania imienia lokalnego Żołnierza Wyklętego Rafała Paszka ps. Królik rondy w Strzyżowie. W 2016 r. udostępnił żołnierzom swojej macierzystej jednostki wojskowej w Żurawicy unikatowe materiały fotograficzne dotyczące działania tej jednostki przed wojną. Corocznie inicjował działania o charakterze patriotycznym i aktywnie uczestniczył w licznych świętach państwowych, gdzie reprezentował środowisko żołnierzy Armii Krajowej. W 2017 r. odwiedził swoją jednostkę w Żurawicy – spotkał się tam z gorącym przyjęciem.

Odznaczenia i medale: Medal Wojska (Londyński- czterokrotnie) (15 sierpnia 1948); Medal Zwycięstwa i Wolności (31 sierpnia 1968); Krzyż Partyzancki (24 maja 1973); Krzyż Armii Krajowej (18 marca 1981); Medal „Za Udział w Wojnie Obronnej 1939” (25 sierpnia 1982); KKOOP (28 stycznia 1987); Medal za Długoletnie Pożycie Małżeńskie (15 grudnia 1993); Krzyż Armii Krajowej (21 maja 1998). Nagroda Honorowa IPN „Świadek Historii” (18 września 2019).

Polecamy:

- Wspomnienia Tadeusza Lutaka na portalu opowiedziane.pl

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/248583,Zmarl-por-Tadeusz-Lutak-ps-Pancerz.html>